

Nr 33*Utlåtande i anledning av vissa paragrafer i riksdagens år 1963 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverket.*

1:o) Under jordbruksdepartementet, § 30, har revisorerna behandlat vissa frågor rörande *ersättning för mistad fiskerätt* (Del I, s. 268—281).

Utlåtanden har avgivits av *kammarkollegiet, riksrevisionsverket, lantmäteristyrelsen, fiskeristyrelsen* ävensom *fiskevärderingsnämnderna för saltsjökusterna av Stockholms och Gotlands län, för Kalmar och Blekinge län, för Västernorrlands och Jämtlands län samt för Norrbottens och Västerbottens län* (Del II, s. 247—264).

Utskottet. 1950 års lagar om gräns mot allmänt vattenområde och om rätt till fiske medförde bl. a. rätt för envar att fiska på vissa vatten som tidigare varit förbehållna enskilda fastighetsägare. Genom den samtidigt genomförda lagen om ersättning för mistad fiskerätt åtog sig statsverket att bereda de tidigare fiskerättsägarna gottgörelse för det intrång som förorsakats dem genom de nämnda lagarna.

Dessa lagar tillkom främst på grundval av det år 1947 av fiskerättskommittén avgivna betänkandet med förslag till fiskelag jämte därmed sammanhängande författningar. Statsmakternas beslut innebar emellertid att fisket frigavs i en omfattning, som väsentligt översteg vad kommittén föreslagit. Sälunda utökades i förhållande till detta förslag rätten till frifiske med dels fiske med rörligt redskap, utom efter lax, vid Norrlandskusten och Uppsala län, dels fiske med fast redskap vid västkusten, dels ock fiske med rörligt redskap i Mälaren.

Tiden för anmälan om anspråk på ersättning för genom denna lagstiftning förorsakat intrång har numera utgått. Antalet inkomna ersättningsmål uppgår till 1650, av vilka i september 1963 994 hade avgjorts.

Fiskerättskommittén räknade med att de ersättningsbelopp, som skulle komma att utgå i anledning av de förslag kommittén framlagt, ej skulle överstiga ett belopp av 2 milj. kr. De belopp, som t. o. m. budgetåret 1962/63 utbetalats i ersättning i anledning av förevarande lagstiftning, sådan den slutligen bestämdes, uppgår till ca 21,8 milj. kr.

Revisorerna förmenar nu att sistnämnda ersättningsbelopp kan beräknas komma att stiga till 45 milj. kr. eller däröver, innan samtliga ersättnings-

anspråk är slutligt reglerade. Med denna summa har revisorerna jämfört det av fiskerättskommittén uppskattade beloppet om ca 2 milj. kr. samt anfört att, även om viss del av kostnadsökningen belöpte på den penningvärdeförändring, som inträtt sedan kommitténs kalkyl uppgjordes, skillnaden likväl måste betraktas som anmärkningsvärd. Oaktat dessa förhållanden torde det dock icke enligt revisorerna vara möjligt att nu avbryta den pågående ersättningsregleringen vare sig genom att återgå till tidigare gällande bestämmelser eller genom att stanna vid nuläget. Revisorerna anser det emellertid vara möjligt att i vissa hänseenden åstadkomma en förbättring av den rådande situationen framför allt genom att påskynda utredningen i målen och deras slutliga avgörande. Till en början föreslås därför att sökandeparten i målet snarast bör förebära all den utredning som står till hans förfogande, exempelvis utredning angående gränser och djup i fiskevatten, fastighets- och delägarförhållanden, beskrivning av fångstmetoder och fångstmängder, avsättningsförhållanden och priser m. m. Det är antagligt, framhåller revisorerna, att åtskillig tid därigenom skulle sparas och att bevismaterialet skulle vinna i tillförlitlighet. Vidare påpekar revisorerna att någon undersökning eller sammanställning av rättspraxis i fiskeersättningsmål icke kommit till stånd trots att en sådan år 1960 ställdes i utsikt, även om att kammarkollegiets tillgång på expertis för vissa uppgifter, främst för fiskeribiologiska och statistiska uppgifter, närmast försämrats under de senare åren oaktat för sistnämnda ändamål särskilda medel beräknats under kollegiets avlöningsanslag. Då dessa båda frågor enligt revisorerna ingalunda är oväsentliga för ersättningsmålens avveckling, anser revisorerna att kraftigare ansträngningar är påkallade för att ge dem en tillfredsställande lösning. Slutligen framhålles att i ersättningsmålen en utförlig utredning om fiskeförhållandena inom stora delar av landets fiskevatten ofta förebringas, och efter hand som värderingsnämndernas eller överdomstolarnas avgöranden vinner laga kraft erhålles klarhet om det gällande läget inom vattenområdena. Det vore enligt revisorernas mening ändamålsenligt om de resultat som härigenom vinnes kunde successivt åskådliggöras på kartor eller sjökort, vilka gjordes tillgängliga för fiskeriorganisationer, kommuner och enskilda. Det erforderliga grundläggande arbetet därmed borde enligt revisorerna ankomma på fiskevärderingsnämnderna och hushållningssällskapens fiskerikonsulenter.

Vad först gäller den av revisorerna gjorda jämförelsen mellan det av fiskerättskommittén uppskattade ersättningsbeloppet om 2 milj. kr. och det av revisorerna beräknade beloppet om ca 45 milj. kr. vill utskottet i likhet med bl. a. kammarkollegiet och fiskeristyrelsen framhålla att 1950 års fiskeflagstiftning i sin slutliga utformning innebar, såsom framgått av den tidigare redogörelsen, en icke obetydlig ökning av rätten till frifiske i förhållande till fiskerättskommitténs förslag. Denna omständighet i förening med penningvärdeförändringen utgör en väsentlig anledning till den betydande

differensen mellan kommitténs kostnads kalkyl och det faktiska utfallet.

Beträffade härefter revisorernas förslag vill utskottet till en början instämma i det av revisorerna uttalade önskemålet, att ersättningsfrågornas avgörande i möjligaste mån påskyndas. Det är från denna synpunkt angeläget, att erforderlig fiskeriteknisk och juridisk expertis ställes till de utredande organens och värderingsnämndernas förfogande. Det kan emellertid ifrågasättas, om den av revisorerna anvisade utvägen att anmoda parterna att förebringa erforderlig utredning — förelägganden att avhjälpa brister i ansökningen har nämnderna redan enligt gällande lagstiftning möjlighet att utfärda — kan vara ägnad att i nämnvärd mån påskynda målen avgörande, då dröjsmålen framför allt torde bero på bristen på den expertis, som erfordras som underlag för anspråkens preciserande och bedömande.

I fråga om revisorernas förslag om utredning eller sammanställning av rättspraxis på området vill utskottet framhålla att år 1960, då frågan var aktuell, vägledande domar icke fanns från högsta domstolen. Numera föreligger emellertid, såsom framhållits av flera remissinstanser, ett flertal sådana avgöranden. Dessa har tillställts samtliga hovrätter och fiskevärderingsnämnder samt refererats i »Nytt juridiskt arkiv». Avgörandena är av sådan art, att en överarbetning av tidigare av hovrätter och nämnder meddelade domar synes i det närmaste sakna betydelse. Ytterligare avgöranden i fiskevärderingsmål, vilka även kommer att utsändas, torde också vara att vänta från högsta domstolen. Med hänsyn till det sagda synes något behov av utredning eller sammanställning av rättspraxis enligt utskottets mening ej längre föreligga.

Vad angår frågan om erforderlig expertis för kammarkollegiets del vill utskottet understryka vikten av att kollegiet erhåller den sakkunskap som är nödvändig för att kollegiet på ett tillfredsställande sätt skall kunna fylla sin uppgift att föra kronans talan i fiskevärderingsmål. Utskottet förutsätter dock att kollegiet självt vidtager de i detta hänseende lämpliga åtgärderna inom ramen för de anslag som härutinnan tillföres kollegiet.

Vad slutligen gäller möjligheterna att för allmänt bruk redovisa gränserna mellan allmänna och enskilda vattenområden vill utskottet i likhet med lantmäteristyrelsen framhålla att frågan kompliceras av ett flertal faktorer. Bl. a. är ifrågavarande gränser icke fixerade och kan bara bestämmas vid varje särskild tidpunkt med utgångspunkt från, jämte annat, rådande medelvattendjup och avstånd till strand. Vidare innebär värderingsnämndernas och överdomstolarnas beslut i fiskeersättningsmålen icke något rättskraftigt avgörande beträffande dessa gränser. Jämväl bör framhållas att värderingsnämnderna icke äger erforderliga resurser att genomföra det grundläggande arbetet, vilket ej heller faller inom ramen för deras verksamhet. Oaktat dessa omständigheter synes det dock vara önskvärt att det i akterna förekommande kartmaterialet m. m. göres lättare tillgängligt för alla berörda intressenter och närmare bearbetas av exempelvis fiskerikonsulenter eller fritidsfiskets organisationer.

Med hänsyn till det sålunda anförda begränsar sig utskottet till att vad i ärendet förekommit för riksdagen
omförmåla.

2:o) Under inrikesdepartementet, § 34, har revisorerna framlagt ett förslag om användning på visst sätt av överskottsmedel från *vissa allmänningsskogar i Norrbottens län* (Del I s. 309—314).

Utlåtanden har avgivits av *riksrevisionsverket, skogsstyrelsen, länsstyrelsen i Norrbottens län*, som i sin tur inhämtat yttrande från *Norrbottenallmänningarnas förbunds styrelse*, samt *arbetsmarknadsstyrelsen* (Del II s. 288—295).

Utskottet. Enligt lagen den 18 april 1952 om allmänningsskogar i Norrland och Dalarna, vilken trädde i kraft den 1 januari 1954, skiljes i fråga om inkomsterna från en allmänningsskog mellan avkastning och kapitalinkomst. Behållen avkastning kan bl. a. användas till främjande av jordbruket inom den eller de socknar, för vilkas jordägare skogen blivit avsatt, eller för annat ändamål som är till gagn för delägarna eller för befolkningen i socknarna; den kan även fonderas. Kapitalinkomst återigen skall användas eller fonderas för verkställande av grundförbättringar å allmänningsskogen eller för inköp av mark för skogens utvidgning eller för annat dylikt ändamål. Det tillkommer länsstyrelsen att på framställning av allmänningssstyrelsen meddela närmare föreskrifter i detta hänseende.

På sätt närmare framgår av revisorernas berättelse (del I s. 312) redovisas i Norrbottens läns huvudbok ett flertal allmänningsskogar. Enligt revisorerna uppgick den sammanlagda behållningen av dessa fonder vid utgången av budgetåret 1962/63 till ca 13 milj. kr. mot ca 10,7 milj. kr. tio år tidigare. De fonderade medlen har nu enligt revisorernas mening nått en sådan storlek, att det kan ifrågasättas, om denna fortskridande anhopning av kapital verkligen tjänar något rimligt syfte. Revisorerna anser att en snabbare omsättning av kapitalet med inriktning på direkt produktiva investeringar vore att föredraga, och möjligheterna härtill skulle enligt deras mening otvivelaktigt förbättras om fonderna finge en vidgad, friare användning. På grund härav föreslår revisorerna, att en närmare undersökning rörande förutsättningarna härför snarast kommer till stånd.

Av de förklarande myndigheterna har riksrevisionsverket, skogsstyrelsen och arbetsmarknadsstyrelsen tillstyrkt den föreslagna utredningen. Länsstyrelsen i Norrbottens län uttalar, att vissa ändrade bestämmelser rörande allmänningsskogarnas placering och ianspråktagande kan vara befogade men knappast i den omfattning revisorerna antyder och att det i första hand bör ankomma på allmänningssdelägarna själva att taga initiativ i dessa frågor. Norrbottenallmänningarnas förbunds styrelse avstyrker utredning i frågan.

Sistnämnda styrelse andrager med instämmande av länsstyrelsen i Norrbottens län att skogsmedelsfondernas kapitalbelopp vid utgången av budgetåret 1962/63 uppgår till ca 9,3 milj. kr. och ej som revisorerna anger ca 13 milj. kr. I sistnämnda belopp ingår nämligen enligt dessa remissorgan löpande medel som disponeras av allmänningsstyrelserna och som länsstyrelsen på rekvisition har att utbetala. Eftersom skogsmedelsfonderna vid utgången av budgetåret 1952/53 enligt samma remissorgan uppgick till ca 16,4 milj. kr. har sålunda behållningen, sedan den nya lagen trätt i kraft, icke ökat utan i stället avsevärt nedgått i storlek.

Med hänsyn härtill och då det i första hand torde böra ankomma på ägarerna av allmänningsskogarna att taga initiativ till nödiga reformer på området, finner utskottet någon riksdagens åtgärd ej vara påkallad i frågan, vilket utskottet velat för riksdagen

omförmåla.

Stockholm den 5 maj 1964

På tredje lagutskottets vägnar:

ERIK ALEXANDERSON

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Alexanderson, Göran Karlsson*, Ebbe Ohlsson, Svante Kristiansson*, Jonasson, Herbert Larsson, Wirmark* och Gunnar Pettersson*;

från andra kammaren: herrar Levin, Johansson i Torp, Nyberg, fru Torbrink, herrar Persson i Tandö*, Mattsson, Tobé* och Wennerfors*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.